

Mirjana POLIĆ-BOBIĆ, **Kalifornijski zapisi oca Ferdinanda Konščaka iz Družbe Isusove**, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015, 302 str.

Tiskanjem ovoga izdanja hrvatskoj znanstvenoj javnosti predstavljena je cjelokupna pisana ostavština isusovca Ferdinanda Konščaka (Varaždin, 1703. – Santa Gertrudis, Donja Kalifornija, 1759.). Time je u jednom izdanju predstavljena i kvalitetno obrađena te prevedena cjelokupna građa iz ostavštine Ferdinanda Konščaka popraćena eksplikativnim aparatom i analizom, čime je zaokružena znanstvena vrijednost samoga djela. Izdavanjem ove knjige u prvom redu predstavljen je cjelovit Konščakov pisani opus, no ovo izdanje svakako dopušta propitivanje dosadašnjih istraživanja iz optike različitih disciplina kojima je taj istraživač putem ovdje prevedenih tekstova ostavio vrijednu građu. Ponajprije je riječ o povijesti geografskih istraživanja, demografiji, jezikoslovlju, etnologiji, antropologiji, povijesti ideja, povijesti Crkve i povijesti žanrova u književnosti i pismenosti kolonijalne Amerike. Djelo je nastalo u sklopu projekta *Hrvati u španjolskim i iberoameričkim arhivima 1516. – 1800.* Ukratko, knjiga sadrži prijevode na hrvatski jezik putničkih dnevnika po Donjoj Kaliforniji oca Ferdinanda Konščaka kao i opise te regije tijekom njegova misionarskog rada napisane u razdoblju između 1732. i 1759. godine.

Na početku ovoga monografskog izdanja nalazi se zahvala autorice (5–6) nakon čega slijedi Uvod (7–16). Uvodni dio studije analizira i kontekstualizira Konščakovu pismenu ostavštinu. Sama autorica donosi široko zasnovano objašnjenje kritike i analize tekstova Ferdinanda Konščaka koje je sabrala tijekom svoga istraživanja.

Slijedi poglavlje »Zapisi i život Ferdinada Konščaka D. I.« (17–77) posvećeno popisu i opisu rukopisa i izdanja Konščakovih tekstova o Novom svijetu i životu Ferdinanda Konščaka. Prvo slijedi popis i opis rukopisa za koje se drži da su autentični tekstovi toga hrvatskog isusovca i koji su uzeti kao predlošci za prijevod. Autorica navodi kako su zbog žanrovske raznolikosti skupno određeni kao »zapisi« te donosi i opis oblika u kojima je taj tekst sačuvan i dosad objavljen. Opisi tekstova poredani su kronološkim redoslijedom. Riječ je o devet zapisa, koji započinju pismom subratu isusovcu Jurju Neumayru 4. travnja 1731., a završavaju pismom Ferdinanda Konščaka, vizitatora misija u Kalifornijama, ocima superiorima u provinciji Nova Španjolska. Svi zapisi detaljno su obrađeni, analizirani i kao takvi prezentirani u vrlo jasnom i preciznom obliku. Nakon popisa i opisa rukopisa autorica je napisala i životopis oca Ferdinanda Konščaka, gdje je u ključnim crtama opisala njegov lik i djelo. Protumačila je isusovački projekt izgradnje mreže misija u Donjoj Kaliforniji, stavljajući je u povijesni kontekst društvene povijesti Nove Španjolske, ali i povijesti Družbe Isusove. Stoga je i sam lik i djelo Ferdinanda Konščaka sagledano u širokom povijesnom okviru društvenih i političkih zbivanja u kolonijalnoj Americi, kao i u kontekstu misionarske povijesti Družbe Isusove. Posebno je istaknuto njegovo misionarsko djelovanje u Donjoj Kaliforniji u sklopu tzv. stranoga kontingenta Družbe Isusove, projekta globalnih razmjera koji se nije zaustavljao samo u Novom svijetu nego se protezao na Filipine, Kinu i Indiju.

Tim povijesnim činjenicama autorica nas uvodi u drugo poglavlje »Kako je Ferdinand Konščak mogao dospjeti u Donju Kaliforniju?« (77–93). Tu je donesen prikaz razvoja isusovačke misijske djelatnosti u Novom svijetu, osobito njezina stranog kontingenta, kojemu je pripadao i Konščak. Polić-Bobić na široko zasnovanom pregledu isusovačke mi-

sijske djelatnosti u Americi smješta Konščaka u vrijeme i prostor, dajući pritom detaljnu analizu isusovačke misijske djelatnosti u Donjoj Kaliforniji, kao mjestu misijskog rada Ferdinanda Konščaka.

Slijedi poglavlje »Kalifornija od mita do utopijskog projekta« (93–103), gdje autorica objašnjava povezanost misijskog projekta s idejom utopije povezane s Novim svijetom koja se javlja u mnogim vidovima rada Crkve u Americi, od »Utopije« Thomasa Morea sve do kraja kolonijalnog razdoblja početkom 19. stoljeća.

»Kraljevski i misionarski interesi u Kaliforniji. Utopijski obrasci i svakodnevica« (103–121) poglavlje je posvećeno promišljanju o tome na koji su način utopijski obrasci utjecali na pokušaje oplovljavanja i zalaženja u unutrašnjost zagonetne zemlje, a sve to sagledano u kontekstu surove svakodnevice misijskog života i djelovanja isusovačkih misionara u Kaliforniji. Osim toga obrađeni su i interesi španjolske krune u podržavanju misijske djelatnosti članova Družbe Isusove, ali i sukob interesa misionara i krune, koji je napose bio izražen u vrijeme pred ukidanje Družbe. Na kraju poglavlja Polić-Bobić progovara o velikoj praznini koja je nastala u Novom svijetu nakon što je španjolska kruna raspustila isusovački red i protjerala isusovce iz Amerike.

Taj retrospektivni i analitički dio, u kojem je kontekstualizirano djelovanje Ferdinanda Konščaka, ali i isusovačkih misionara u Novome svijetu, i gdje je autorica sustavno i zaokruženo prikazala cjelovitu misijsku djelatnost koja se kretala od utopije prema surovoj misijskoj svakodnevici, slijede »Zaključna razmišljanja« (123–126). Ona su jedan svojevrsni rezime svega do tada rečenoga s posebnim naglaskom, koji služi kao svojevrsan uvod u sljedeći dio ovoga djela, na američke zapise Ferdinanda Konščaka. Tu još jednom ističe važnost i drugih misijskih kronika, dnevnika i opisa istraživačkih pohoda kao izvora za proučavanje društvenih procesa koji su doveli do današnjih američkih društava, a čemu je svojim zapisima pridonio i hrvatski misionar Ferdinand Konščak.

Glavnina knjige obuhvaća cjelinu pod nazivom »Prijevod zapisa Ferdinanda Konščaka« (127–273). Tu su doneseni svi Konščakovi zapisi prevedeni sa španjolskog jezika njegova vremena. Oni su prevedeni na donekle arhaizirani, ali u osnovi suvremeni hrvatski jezik. Objavljeni su sljedeći zapisi, koje donosimo redom kako su objavljeni u knjizi i pod naslovom prema kojem su objavljeni: »Časni otac Ferdinand Konščak, D. I. meksički misionar iz Austrijske provincije, Časnom ocu Georgijumu Neumayeru iz iste Družbe i Provincije, ispovjedniku Njegova Veličanstva gospodina Napuljskog potkralja« (129–134); »Časnom ocu Augustinu de Luyandu iz Družbe Isusove« (135); »Pismo oca Ferdinanda Konščaka ocu meksičkom provincijalu, Cristóbalu de Escobaru y Llamasu, u kojem izvješćuje o svom putu duž kalifornijske obale« (136–138); »Dnevnik puta oca Ferdinanda Konščaka na kojem je otkrio Kalifornijski zaljev, od dana 9. lipnja do dana 25. srpnja 1746.« (139–163); »Dodatak opisu puta oca Konščaka ljeta 1746.« (164–171); »Pismo oca Ferdinanda Konščaka iz Družbe Isusove, vizitatora kalifornijskih misija, ocima superiorima u ovoj provinciji Nova Španjolska« (173–189); »Ljubljenom ocu Augustinu de Arrioli« (191–192); »Ljubljenom ocu vizitatoru Lucasu Luisu Alvarezu« (194–195); »Priatelju mom, Josephu Göbelu« (196–199); »Početak dnevnika puta koji učini otac Ferdinand Konščak iz Družbe Isusove po Kaliforniji od 27. stupnja i 2 minute put sjevera između Sierra Madre i Oceana« (201–207); »Nastavak dnevnika puta oca Ferdinanda Konščaka« (209–218);

»Završetak dnevnika puta oca Ferdinanda Konščaka« (219–227); »Sažeti opis otkrivenih i poznatih dijelova Kalifornije od oca Ferdinanda Konščaka iz Družbe Isusove« (228–241); »Dodatci izvješću »Sažeti opis otkrivenih i poznatih dijelova Kalifornije« (243–254); »Pismo oca provincijala Francisca Zevallosa o apostolskom životu i vrlinama oca Ferdinanda Konščaka znamenitog kalifornijskog misionara« (255–271). Na kraju autorica donosi »Izvore za tekstove Ferdinanda Konščaka prevedene u ovoj knjizi« (273–275).

Objavljivanjem knjige zapisa oca Ferdinanda Konščaka, hrvatskog misionara Družbe Isusove u Donjoj Kaliforniji, autorica je hrvatskoj znanstvenoj javnosti predstavila cjelokupan opus njegovih zapisa koji zadiru u mnoga znanstvena polja i daju uvid u misijsku djelatnost u Novom svijetu. Konščakovi zapisi svjedočanstvo su djelovanja hrvatskih misionara u Americi, koji nisu ostavili samo traga u misijskoj djelatnosti nego su na širem planu svoga djelovanja pridonijeli novim znanstvenim spoznajama u vremenu svoga djelovanja. U ovom slučaju riječ je o znanstveniku svjetske važnosti koji je svojim zapisima dao uvid u šire poznavanje prostora Donje Kalifornije. Hrvatskoj znanstvenoj javnosti svakako će biti zanimljiva ova knjiga jer je svojevrstan most koji spaja hrvatsku pisanu kulturu s onom američkom. Također je ovo djelo jedan novi doprinos hrvatskoj znanosti jer tematizira dosad slabo poznato i neistraženo polje rada hrvatskih misionara u Novom svijetu u vrijeme kolonijalne uprave.

Daniel Patafta